

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/162475,76-rocznica-utworzenia-obwodu-królewieckiego-przemianowanego-pozniej-na-kalining.html>
20.04.2024, 14:08

76. rocznica utworzenia obwodu królewieckiego przemianowanego później na kaliningradzki

Data publikacji 06.04.2022

7 kwietnia 1946 r. Prezydium Rady Najwyższej Związku Sowieckiego wydało dekret o utworzeniu obwodu królewieckiego.

Nadbałtycki Królewiec był ważnym ośrodkiem kultury i nauki I Rzeczypospolitej. W XVII w. Prusy Książęce, których był stolicą, uniezależniły się od Polski i z czasem weszły w skład Królestwa Prus. Po I rozbiore Polski (1772 r.) Królewiec stał się stolicą nowo utworzonej prowincji Prusy Wschodnie, obejmującej też m.in. Olsztyn.

Po I wojnie światowej oraz plebiscycie na Warmii i Mazurach (1920 r.) Prusy Wschodnie w większości pozostały przy Niemczech, choć znaczna część tamtejszych rdzennych mieszkańców nadal posługiwała się językiem polskim. Ich sytuację w III Rzeszy opisał Melchior Wańkowicz w głośnej powieści reportażowej *Na tropach Smętka* (1936).

Twarzą nazistowskiej polityki w Prusach Wschodnich w latach 1933-1945 był gauleiter Erich Koch, odpowiedzialny za liczne zbrodnie z okresu II wojny światowej. W 1959 r. został on skazany w PRL na karę śmierci, jednak wyroku nigdy nie wykonano.

W kwietniu 1945 r. Królewiec zdobyła Armia Czerwona. Po klęsce Rzeszy Niemieckiej wielkie mocarstwa zdecydowały na konferencji w Poczdamie latem 1945 r., że miasto wraz z częścią Prus Wschodnich zostanie przekazane Związkowi Sowieckiemu (pozostała ich

76. rocznica utworzenia obwodu królewieckiego przemianowanego później na kaliningradzki

IPNBU-1-12-3-4-1-1 - Joachim von Ribbentrop pozdrawia mieszkańców Królewca z balkonu zamku w Królewcu, 1939-08-24

część – Warmia i Mazury – przypadła Polsce), choć nie miało to żadnego historycznego uzasadnienia.

Rok później, 4 lipca 1946 r., Królewiec przemianowano na Kaliningrad, a obwód królewiecki na kaliningradzki – na cześć zmarłego niewiele wcześniej Michaiła Kalinina, długoletniego przewodniczącego Prezydium Rady Najwyższej ZSRS. W ten sposób władze sowieckie uhonorowały człowieka współodpowiedzialnego za wiele zbrodni komunistycznych, w tym zbrodnię katyńską.

Miejscowych Niemców wysiedlono w pierwszych latach po wojnie. Na to miejsce ściągnięto ludność z głębi ZSRS – głównie Rosjan.

Obwód kaliningradzki od początku był jednostką administracyjną Rosyjskiej Federacyjnej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej. Tym samym wraz z rozpadem ZSRS (1991 r.) stał się rosyjską eksklawą, graniczącą od południa z Polską, a od wschodu i północy z Litwą. Do dziś jest to obszar mocno zmilitaryzowany.

--

W badaniach i działaniach edukacyjnych Instytutu Pamięci Narodowej wybrzmiewają wątki związane z Prusami Wschodnimi. Polecamy Państwu kilka przykładowych publikacji:

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/niepodleglosc/75113,Polska-czy-Prusy-Wschodnie-Przeegrany-plebiscyt.html>

<https://www.polska1918-89.pl/pdf/ostatni-krol-prus,1746.pdf>

<https://www.polska1918-89.pl/pdf/kierunek-prusy-wschodnie,6478.pdf>

O podróży Melchiora Wańkowicza po Prusach Wschodnich można przeczytać w artykule Gracjana Giżejewskiego zamieszczonym na łamach „Biuletynu IPN” z września 2021 r.

Sprawy o zbrodnie popełnione na obywatelach polskich na terenie rejencji królewieckiej (poza obecnymi granicami RP) podlegają Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu IPN w Białymstoku.